Отзыв

зарубежного научного консультанта, доктора педагогических наук, профессора Владислава Алексеевича Баркова на диссертационную работу Ботагоз Булатовны Бермухамбетовой по теме «Педагогические условия формирования правовой компетентности студентов технического факультета ВУЗа», представленную на соискание учёной степени доктора философии (PhD) по специальности 6D012000 - «Профессиональное обучение»

Проблема, исследуемая Бермухамбетовой Ботагоз Булатовной, является актуальной. Ее решение связано с процессом формирования правовой компетентности студентов технического факультета в высших учебных заведениях. В конечном счете, формирование правовой компетентности студентов, как доказано в диссертационной работе должно рассматриваться и осуществляться в контексте общих профессиональных компетенций соответствующего специалиста. Правовая компетентность является надсистемой изучаемой системы профессиональной компетентности обучающегося. Подсистему указанной системы профессиональной компетентности составляют соответствующие компетенции. Это является определяющим фактором оптимальной реализации компетентностного подхода в отечественной системе образования.

Автор убедительно обосновывает необходимость формирования правовой компетентности как важного компонента профессиональной подготовки будущих специалистов. В работе прослеживается глубокий анализ педагогических условий, систематизация теоретических подходов и разработка практических рекомендаций, что свидетельствует о высоком уровне научной зрелости соискателя.

В диссертации постулируется важное теоретическое и практическое положение о том, что правовая компетентность обучающегося должна формироваться в контексте профессиональной компетентности реального специалиста. Это позволило соискателю создать четкую иерархию всех взаимосвязанных компонентов учебного процесса при формировании правовой компетентности студентов. Особенность работы заключается в том, что в ней в полной мере раскрыт принцип системности.

При формировании профессиональной компетентности студентов мы должны принимать во внимание, что имеется возможность лишь приблизиться к профессиональной компетентности специалиста, которая не имеет четких и определенных границ. В данном случае можно говорить о некой модели профессиональной компетентности специалиста соответствующей специальности, по отношению к которой может строиться требуемый образовательный процесс.

Необходимую определенность для каждого обучающегося может иметь ориентировочная основа его предстоящей профессиональной деятельности. Именно она является основополагающим моментом и системообразующим фактором формирования профессиональной компетентности будущих специалистов в теории и практике системного подхода.

К актуальным проблемам профессионального образования мы относим также задачу развития системных представлений, умений и навыков системного и иных актуальных способов мышления, а также системного подхода в осуществляемой и предстоящей познавательной и иной деятельности не только обучающихся, но и работающих специалистов.

Диссертационная работа состоит из введения, 3 глав, заключения, списка использованной литературы и приложения. Выполненный в ходе исследования анализ отечественных и зарубежных источников способствовал уточнению понятия «компетенция», «компетентность», «профессиональная компетентность» и «правовая компетентность», выявлению теоретических основ в формировании профессиональной компетентности выпускника в системе образования.

В ходе исследования структуру общей профессиональной компетентности обучающихся, как системы, составляют, прежде всего, частные компетенции, которые формируются и развиваются в процессе профессиональной обучения, профессиональной социализации, развития общей и профессиональной культуры, профессионального и системного мышления, а также требуемых качеств личности. Профессиональная компетентность обучающегося может рассматриваться как определенный результат его обучения и подготовки как будущего специалиста, а также как интегральную характеристику его качеств, определяющих его способность и готовность с осознаваемой ответственностью осуществлять свою предстоящую профессиональную деятельность при условии ее непрерывного совершенствования и развития.

Значимыми результатами стали разработка теоретической модели и педагогических условий формирования правовой компетентности обучающегося, разработка концепции формирования правовой компетентности обучающихся на базе НАО «Казахский агротехнический исследовательский университет им. С. Сейфуллина». В ходе реализации эксперимента при формировании педагогических условий и технологии обучения использовалась ориентировочная основа для осуществления системного подхода к организации и реализации познавательной и практической деятельности. Формируемая субъектом ориентировочная основа деятельности и реализуемые на ее основе ориентировки конкретных практических действий являются своеобразным пусковым механизмом совершенствования его деятельности. Наличие четкой и максимально полной ориентировки способствует обеспечению качества, эффективности и результативности действий. В целом, ориентировочная основа осуществляемой и предстоящей (профессиональной) деятельности субъекта может рассматриваться как определенный инвариант его компетенций и профессиональной компетентности.

Полученные результаты исследования обладают теоретической и практической значимостью. Они нашли отражение в тринадцати (13) публикациях, в том числе, в статьях и изданиях, рекомендованных Комитетом по обеспечению качества в сфере науки и высшего образования Министерства науки и образования Республики

Казахстан, статьи в журнале, входящей в международную базу Scopus с ненулевым импакт-фактором, статьи в журнале с индексом РИНЦ, а также в статьях в сборниках материалов международных и республиканских научно-практических конференций, учебном пособии, электронном учебнике.

В целом, диссертационное исследование является законченной, самостоятельной, логически выстроеннной работой. Автор работы – Бермухамбетова Ботагоз Булатовна - заслуживает присуждения ей искомой степени доктора философии (PhD) по специальности 6D012000 - «Профессиональное обучение».

Зарубежный научный консультант,
доктор педагогических наук, профессор
кафедры педагогики и
социальной работы Гродненского
государственного университета им. Янки Купалы В.А. Барков

ПОДПИСЬ УДОСТОВЕРЯЮ
Заместитель начальника ЦКиПР - начальник
отдела управления персоналом учреждения
образования «Гродненский государственный
университет имени Янки Купалы»
И.И. Чернацкая
07 марта 2026 г.

Ботагоз Булатовна Бермухамбетованың «ЖОО-нын техникалық факультеті студенттерінің құқықтық құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттары» тақырыбындағы, 6D012000 – «Кәсіптік оқыту» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алуға ұсынылған диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми консультант, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Владислав Алексеевич Барковтың

ПІКІРІ

Бермухамбетова Ботагоз Булатовна зерттеген мәселе өзекті болып табылады. Оны шешу жоғары оқу орындарында техникалық факультет студенттерінің құқықтық құзыреттілігін қалыптастыру процесімен байланысты. Қорытындылай келе, диссертациялық жұмыста дәлелденгендей, студенттердің құқықтық құзыреттілігін қалыптастыру тиісті маманның жалпы кәсіптік құзыреттіліктері аясында қарастырылуы және жүзеге асырылуы тиіс. Құқықтық құзыреттілік білім алушының зерттеліп жатқан кәсіби құзыреттілік жүйесінің үстіртін жүйесі (надсистема) болып табылады. Аталған жүйенің ішкі жүйесін (подсистема) сәйкес кәсіби құзыреттіліктер құрайды. Бұл отандық білім беру жүйесінде құзыреттілік тәсілді оңтайлы іске асырудың айқындаушы факторы болып табылады.

Автор болашақ мамандарды кәсіби даярлаудың маңызды құрамдас бөлігі ретінде құқықтық құзыреттілікті қалыптастыру қажеттілігін сенімді түрде негіздейді. Жұмыста педагогикалық шарттарға терең талдау жасау, теориялық тәсілдерді жүйелеу және практикалық ұсынымдарды әзірлеу байқалады, бұл ізденушінің ғылыми толысуының жоғары деңгейін көрсетеді.

Диссертацияда білім алушының құқықтық құзыреттілігі нақты маманның кәсіби құзыреттілігі аясында қалыптасуы тиіс деген маңызды теориялық және практикалық ереже тұжырымдалады. Бұл ізденушіге студенттердің құқықтық құзыреттілігін қалыптастыру кезінде оқу процесінің барлық өзара байланысты компоненттерінің нақты иерархиясын құруға мүмкіндік берді. Жұмыстың ерекшелігі — онда жүйелілік принципі толық көлемде ашылған.

Студенттердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру кезінде біз нақты және белгілі бір шекаралары жоқ маманның кәсіби құзыреттілігіне тек жақындау мүмкіндігі бар екенін ескеруіміз керек. Бұл жағдайда тиісті маманның кәсіби құзыреттілігінің қандай да бір моделі туралы айтуға болады, оған қатысты қажетті білім беру процесі құрылуы мүмкін.

Әрбір білім алушы үшін қажетті айқындылық оның алдағы кәсіби қызметінің бағдарлы негізі болуы мүмкін. Дәл осы негіз теория мен практикада жүйелі тәсіл негізінде болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың іргелі сәті және жүйе құраушы факторы болып табылады.

Білім берудің өзекті мәселелеріне біз жүйелілік түсініктерді, біліктілік пен дағдыларды дамыту, сондай-ақ оқытушылардың ғана емес, болашақ мамандардың да жүзеге асыратын және алдағы танымдық және өзге де қызметтеріндегі жүйелілік әрі нәтижелі ойлау тәсілдерін дамыту міндетін де жатқызамыз.

Диссертациялық жұмыс кіріспеден, 3 тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және қосымшалардан тұрады. Зерттеу барысында орындалған отандық және шетелдік дереккөздерді талдау «құзырет», «құзыреттілік», «кәсіби құзыреттілік» және «құқықтық құзыреттілік» ұғымдарын нақтылауға, білім беру жүйесінде түлектің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық негіздерін анықтауға септігін тигізді.

Зерттеу барысында білім алушылардың жалпы кәсіби құзыреттілігінің құрылымы жүйе ретінде, ең алдымен, кәсіби оқыту, кәсіби әлеуметтену, жалпы және кәсіби мәдениетті дамыту, кәсіби және жүйелі ойлау процесінде қалыптасатын және дамитын жекелеген құзыреттерді, сондай-ақ қажетті тұлғалық қасиеттерді қамтиды. Білім алушының кәсіби құзыреттілігі оның оқуы мен болашақ маман ретінде даярлығының белгілі бір нәтижесі, сонымен қатар оның қасиеттерінің интегралдық сипаттамасы ретінде қарастырылуы мүмкін, бұл оның өзінің алдағы

кәсіби қызметін үздіксіз жетілдіру мен дамыту жағдайында саналы жауапкершілікпен жүзеге асыруға дайындығын анықтайды.

Маңызды нәтижелер ретінде білім алушының құқықтық құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттарының теориялық моделін әзірлеу, «С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті» КЕАҚ базасында білім алушылардың құқықтық құзыреттілігін қалыптастыру тұжырымдамасын жасау табылады. Педагогикалық шарттар мен оқыту технологияларын қалыптастыру бойынша экспериментті іске асыру барысында танымдық және практикалық қызметті ұйымдастыру мен жүзеге асыруға жүйелі тәсілді қолдану үшін бағдарлы негіз пайдаланылды. Субъектімен қалыптасатын бағдарлы негіз және оның негізінде іске асырылатын нақты практикалық іс-әрекеттер бағдарлары оның қызметін жетілдіру мен дамытудың өзіндік іске қосу механизмі болып табылады. Нақты және барынша толық бағдарлардың болуы іс-әрекеттің сапасын, тиімділігін және нәтижелілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Тұтастай алғанда, субъектінің жүзеге асырылатын және алдағы (кәсіби) қызметінің бағдарлы негізі оның құзыреттері мен кәсіби құзыреттілігінің белгілі бір инварианты ретінде қарастырылуы мүмкін.

Алынған зерттеу нәтижелері теориялық және практикалық маңыздылыққа ие. Олар 13 (он үш) жарияланымда, соның ішінде Республиканың Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған мақалалар мен басылымдарда көрініс тапты.

Қазақстан, Scopus халықаралық дерекқорына кіретін және импакт-факторы нөлден жоғары журналдағы мақала, РИНЦ индексі бар журналдағы мақалалар, сондай-ақ халықаралық және республикалық ғылыми-практикалық конференциялар материалдарының жинақтарындағы мақалалар, оқу құралы, электрондық оқулық.

Тұтастай алғанда, диссертациялық зерттеу аяқталған, дербес, логикалық тұрғыдан дұрыс құрылған жұмыс болып табылады. Жұмыс авторы – Бермухамбетова Ботагоз Булатовна – 6D012000 – «Кәсіптік оқыту» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ізделініп отырған ғылыми дәрежесін беруге толықтай лайықты.

Шетелдік ғылыми консультант,
педагогика ғылымдарының докторы, профессор,
Янка Купала атындағы
Гродно мемлекеттік университетінің
педагогика және әлеуметтік жұмыс
кафедрасының профессоры *(қолы)* **В.А. Барков**

ҚОЛДЫ ТЕКСЕРІП, КУӘЛАНДЫРАМЫН

«Янка Купала атындағы Гродно мемлекеттік университеті» мекемесінің кадрлармен жұмыс басқармасының персоналды басқару бөлімінің бастығы – ҚКжӘБ бастығының орынбасары *(қолы)* **И.И. Чернецкая**

«27» наурыз 2026 ж.

(Мөрдің мәтіні: «Янка Купала атындағы Гродно мемлекеттік университеті» мекемесі, Персоналды басқару бөлімі)

Бұл құжатты орыс тілінен қазақ тіліне Абинкасимов Мурат Саматович аударған
«Target Translations» аударма бюросы, +7 777 625 2222 (WhatsApp), +7 747 380 7777 (WhatsApp)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ИП "TARGET" ЖЕКЕ КӘСІПКЕР Бюро переводов "Target Translations" ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ

Двадцать второго мая две тысячи двадцать шестого года, я, Оразалина Лаура Кимадиденовна, нотариус города Астана, государственная лицензия № 0001943 выдана 04 сентября 2004 года Министерством юстиции Республики Казахстан, свидетельствую подлинность подписи переводчика гр. **Абинкасимова Мурата Саматовича**, которая сделана в моем присутствии. Личность переводчика установлена, дееспособность и полномочия проверены.

Зарегистрировано в реестре за № 1213
Взыскано согласно Приказа Министра юстиции Республики Казахстан № 533 от 27.09.2025 г.
Нотариус:

5 (бес) параққа тігілген және нөмірленген. Прошито и пронумеровано на **5 (пяти)** листах.
Нотариус: Оразалина Л.К.

Екі мың жиырма алтыншы жылғы жиырма екінші мамырда мен, Астана қаласының нотариусы Оразалина Лаура Кимадиденовна, Қазақстан Республикасы Әділет министрлігімен 2004 жылғы 04 қыркүйекте берілген № 0001943 мемлекеттік лицензия негізінде, азамат **Абинкасимов Мұрат Саматовичтің** аудармашы ретіндегі қолының түпнұсқалығын куәландырамын, қол менің қатысуыммен қойылды. Аудармашының жеке басы анықталды, әрекет қабілеттілігі мен өкілеттігі тексерілді.

Тізілімде № 1213 болып тіркелді.
Қазақстан Республикасы Әділет министрінің 2025 жылғы 27.09. № 533 бұйрығына сәйкес өндіріп алынды.
Нотариус:

ST14076292605251O2048P63369C
Нотариаттық іс-әрекеттің бірегей нөмірі / Уникальный номер нотариального действия